

середовища і себе в ньому, усвідомленню свого "Я" і своїх можливостей; прагненню застосовувати набуті знання в різних ігрових ситуаціях, уміти орієнтуватись у нових умовах; цілеспрямованості, наполегливості та рішучості в грі, долаючи різні перешкоди; самостійності у здійсненні логічних операцій, прогностичності та творчості; умінню критично оцінювати отриманий результат, прагнути до його вдосконалення, умінню приймати власні рішення; розумінню відповідальності за власні дії перед колективом, умінню діяти згідно встановлених правил і підпорядковувати себе їм за власною ініціативою, а не під керівництвом дорослого.

Список використаних джерел

1. Лисенко Н. В., Кирста Н. Р. Педагогіка українського дошкілля: навч. посіб. У 3-х частинах. Ч. 2. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 360 с.
2. Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Самодіяльні ігри дитини. Київ: Шк. світ, 2011. 128 с.
3. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Слово, 2010. 408 с.

References

1. Lysenko, N. V., and Kyrsta, N. R. 2010. *Pedahohika ukrainiskoho doshkillia. U 3-kh chastynakh. Ch. 2. [Pedagogy of Ukrainian preschool. In 3 parts. Part 2].* Kyiv: Slovo Publishing House.
2. Karasova, K. V., and Pirozhenko, T. O. 2011. *Samodiialni ihry dytyny [Child's amateur games].* Kyiv: Shk. world.
3. Bohush, A., and Havrysh, N. 2010. *Metodyka oznaiomlennia ditei z dovkilliam u doshkillnomu navchalnomu zakladi [Methods of familiarizing children with the environment in a preschool educational institution].* Kyiv: Slovo.

УДК [373.2.015.311:336-028.31]:373.2.011.3-053.4(045)

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В РІЗНИХ ВИДАХ ДІЯЛЬНОСТІ

Русин Н.М., Черепаня Н.І., Мішко М.

FORMATION OF FINANCIAL LITERACY IN PRESCHOOL CHILDREN IN DIFFERENT TYPES OF ACTIVITIES

Rusyn Nadija, Cherepanya Natalia, Mishko Milana

В статті розкрито значення формування фінансової грамотності у дітей дошкільного віку. Визначено актуальні дослідження з даного питання. Виокремлено основні

методи і засоби формування фінансової грамотності, розкрито значення ігрової діяльності в процесі формування економічних знань, умінь і навичок.

Ключові слова: соціально-фінансова грамотність, навчальна та ігрова діяльність, форми і методи роботи.

The implementation of the personally oriented model, declared a priority by the Basic component of preschool education at the current stage of the state's development, requires rethinking the child's position not only in the educational process, but also in building life relationships with others. In today's conditions, one of the main tasks of the educational process is not the accumulation of educational information from certain fields of knowledge, but primarily the formation of readiness to independently search for ways of cognitive information, the establishment of human relations, interaction, communication, and already on this basis, the enrichment of one's own stock of knowledge and experience . The peculiarities of life in modern society require lowering the age limits for starting economic education and socialization of children as a fundamental basis for further economic education, which is an integral condition for successful socialization in general.

Studies show that in preschool age, the formation of social and financial literacy is most effective in subject-practical, subject-game, communicative, economic-household, cognitive activities of the child, in the process of organizing various types of children's activities, in particular, games, fiction, communication with adults, various types of subject activities.

In the process of forming socio-financial literacy, children master basic economic concepts and skills of socio-economic behavior available to their age; they develop moral feelings and moral and economic qualities necessary for successful economic activity; interest in the economic sphere of life appears.

One of the most effective means of forming the social and financial literacy of preschool children is play - as a leading type of activity that provides the main lines of mental development. It is in the game that the child not only consolidates and implements the acquired knowledge, imitates the forms of social relations of people, but also gradually masters moral norms and begins to be guided by them in his relations with adults and other children.

Keywords: social and financial literacy, educational and game activities, forms and methods of work.

Реалізація особистісно орієнтованої моделі, проголошеної Базовим компонентом дошкільної освіти пріоритетною на сучасному етапі розвитку держави, вимагає переосмислення позиції дитини не лише в освітньому процесі, а й у побудові життєвих відносин з оточуючими. В умовах сьогодення одне з основних завдань освітнього процесу полягає не в накопиченні навчальної інформації з окремих галузей знань, а насамперед у формуванні готовності до самостійного пошуку способів пізнавальної інформації, налагодження людських стосунків, взаємодії, спілкування й уже на цій основі збагачення власного запасу знань і досвіду. Особливості життя в сучасному соціумі вимагають зниження вікових меж для початку економічного виховання й соціалізації дітей як фундаментальної бази для подальшої економічної освіти,

що є невід'ємною умовою успішної соціалізації взагалі.

Процес формування соціально-фінансової грамотності підростаючого покоління в різних аспектах досліджували філософи, економісти, соціологи, психологи, педагоги (І. Сасова, М. Стельмашук, В. Чічканов та ін.). Визначено, що фінансова грамотність – достатній рівень знань і навичок в області фінансів, який дозволяє правильно оцінювати ситуацію на ринку і приймати розумні рішення. Знання ключових фінансових понять і вміння їх використовувати на практиці дає можливість людині грамотно управляти своїми грошовими засобами [1, с. 87-91].

Новою редакцією Базового компоненту дошкільної освіти України (2021) вперше наголошено на необхідності формування соціально-фінансової грамотності дошкільників (прояву соціальної компетентності й навичок фінансової грамотності), що характеризується як здатність дитини усвідомити, хто вона є і як потрібно взаємодіяти з іншими людьми. Це надихає дитину вивчати свої права і обов'язки, планувати бюджет, раціонально використовувати ресурси, заощаджувати, оцінювати наявні можливості, формує розвиток лідерських якостей [2].

Відповідно, у сучасній теорії та практиці дошкільної освіти активізувався науковий пошук ефективних освітніх технологій формування соціально-фінансової грамотності дошкільників (І. Ярига, Д. Нетребя). Здебільшого, наукові дослідження присвячено таким проблемам: формуванню економічної грамотності в дітей дошкільного віку, підготовці педагогів дошкільного закладу до економічного виховання дітей (Н. Грама, А. Сазонова); формуванню бережливості в аспекті економічного виховання (Л. Нульман, Л. Островська, О. Парамонов); розробленню найоптимальніших форм і методів навчання дошкільників (Т. Антонова, П. Апанасов, Л. Артемова, Н. Білова, О. Білоус, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грама, Г. Григоренко, Е. Карпова, О. Янківська). Дослідники П. Атутов, С. Батишев, Ю. Васильєв, Н. Кулакова та ін. розглядали соціально-фінансову грамотність дітей старшого дошкільного віку як одну з частин трудового виховання та відзначали, що економічна освіта й виховання

розпочинаються з підготовки дітей до школи, життя і праці, стають однією з необхідних умов їх громадянської, трудової і моральної зрілості [3, с. 5].

Дослідження свідчать, що в дошкільному віці формування соціально-фінансової грамотності найефективніше відбувається у предметно-практичній, предметно-ігровій, комунікативній, господарсько-побутовій, пізнавальній діяльності дитини [1, с.87-91], у процесі організації різноманітних видів діяльності дітей, зокрема, ігор, художньої літератури, спілкування з дорослими, різних видів предметної діяльності. Велику роль у формуванні соціально-фінансової грамотності старших дошкільників відіграє гра.

Фінансова грамотність – дуже важлива допоміжна навичка, яку необхідно розвивати з самого дитинства, закладаючи в голову дитини розуміння, як правильно та ефективно розпоряджатися особистими фінансами.

Нестача доступних та ясних навчальних програм та освітніх матеріалів для дітей та батьків, а також мала кваліфікованих викладачів, які здатні пояснити простою мовою непросту тему – все це спричиняє нестачу або відсутність навичок, які необхідні для грамотного управління особистими грошима, реалізації усвідомленого вибору фінансових послуг, а також взаємодії із фінансовими організаціями, які займаються захистом прав споживачів.

Дослідження останніх років свідчать про необхідність запровадження економічної освіти з дошкільного віку. Саме тому темою статті є формування фінансової грамотності у дітей дошкільного віку в різних видах діяльності.

Впровадження основ економічної грамотності для дітей дошкільного віку є актуальним питанням, адже нині діти дуже швидко вбирають атмосферу нової реальності, навчаються та освоюють сучасні технології.

Для побудови у дітей дошкільного віку фінансової грамотності та економічного мислення, правильного сприйняття користування грошима та розвитку гармонійної, допитливої, творчої особистості, що прагне успішної соціалізації в умовах безперервних соціально – економічних змін, потрібна соціалізація в умовах безперервних соціально – економічних змін, потрібен спеціальний підхід.

Зрозуміло, діти залишаються дітьми й у такому важливому питанні, як фінанси та вміння поводитися зі справжніми грошима важливо підібрати ті форми роботи, які цікаві дітям.

Що люблять усі діти без винятку? Звісно ж, ігри! Розробка методичних матеріалів та цікавих, розвиваючих ігор, спрямованих на формування основ фінансової грамотності – це не тільки корисні навчальні матеріали, а й цікаві освітні розваги, із якими легше зацікавити дітей складною темою.

Існує безліч методів, які допоможуть викликати у дошкільника інтерес до навчальної гри. Серед них такі як:

–Наочні: спостереження, демонстрація наочних посібників, інтерактивного матеріалу, візуальних образів, мультфільмів, відеороликів.

–Словесні: розповідь педагога, бесіда, читання художньої літератури, питання пошукового характеру, ведення діалогу у грі.

–Ігрові: сюжетно-рольові ігри, дидактичні ігри та вправи; практичні: програвання ситуацій, моделювання, вправи та ін.

Переслідуючи відразу кілька цілей – освітню, розвиваючу та виховну, можна не тільки досягти успіху в освоєнні фінансової грамотності, але й весело, з інтересом провести час з дитиною, збагатити її словниковий запас, закласти перші кроки до відповідальності, сформувані комунікативні здібності, навчити оцінювати свої бажання та можливості.

На допомогу педагогові чи батькам можуть прийти казки, інтерактивні матеріали, знайомі кожній дитині мультфільми (серії «Смішарики», присвячені фінансовій грамотності) та, звичайно ж, власна фантазія. Корисно буде влаштувати ігри на природі, де валютою служитиме березовий листок або травинка, разом з дітьми вивчати рахунок і підвищувати власну фінансову компетентність, разом вирішувати складні питання і, нарешті, заохочувати до самостійності і вміння використовувати набуті знання, вміння і навички.

Навчальна та ігрова діяльність значно підвищує знання. Велике значення для формування фінансової грамотності мають інтерактивні технології: відео заняття, інтерактивні книги, питання пошукового характеру, завдання із

фінансової грамотності.

Новизна взаємодії з мережею Інтернет формує єдиний інформаційно-освітній простір, який поряд із традиційними формами викликає більший інтерес у дошкільнят і швидше формує необхідні навички.

Всі ці варіанти навчання дозволяють сформувати у дошкільнят розуміння про економічний світ, різні терміни, розширити нові фінансові знання, вміння та навички. Діти, роблячи багато нових для себе дій, вчаться реалізовувати їх у різних умовах, з різними об'єктами, що підвищує міцність і усвідомленість засвоєння знань.

У іграх, моделюються реальні життєві ситуації: операції купівлі-продажу, виробництва та збуту готової продукції та багато іншого. Поєднання навчально-ігрової та реальної діяльності найефективніше сприяють засвоєнню дошкільнятами складних економічних знань.

Знання засвоюються дошкільнятами у грі за умови ускладнення змісту інтелектуальних завдань. Ускладнення має якісний характер і вимагає створення проблемно-ігрових, проблемно-практичних, проблемно-пізнавальних ситуацій, що дозволяють виявити глибину розуміння дітьми тих чи інших економічних понять. Поступове ускладнення ігрових завдань підтримує дитячу діяльність у «зоні найближчого розвитку». Опанування економічними знаннями в привабливій для дитини ігровій ролі позитивно позначається і на їх засвоєнні.

Процес спілкування дітей один з одним і з дорослим у спільній ігровій діяльності супроводжується позитивними емоціями, що стимулює їхню пізнавальну активність, сприяє розвитку мислення. Поєднання навчально-ігрової та реальної діяльності найефективніше для засвоєння дошкільнятами складних економічних знань.

В процесі формування соціально-фінансової грамотності діти оволодівають доступними їхньому віку елементарними економічними поняттями та навичками соціально-економічної поведінки; у них формуються моральні почуття та морально-економічні якості, необхідних для успішної економічної діяльності; з'являється інтерес до економічної сфери життя.

Одним із найбільш ефективних засобів формування соціально- фінансової грамотності дітей дошкільного віку є гра - як провідний вид діяльності, що забезпечує головні лінії психічного розвитку. Саме в грі дитина не лише закріплює та впроваджує отримані знання, наслідуює форми суспільних відносин людей, а й поступово опановує моральні норми та починає керуватися ними у своїх стосунках із дорослими й іншими дітьми.

Список використаних джерел

1. Нетреба Д. Роль гри у формуванні соціально-фінансової грамотності дітей старшого дошкільного віку. *Еволюційні процеси в галузі дошкільної освіти*: зб. матеріалів II Всеукр. Інтернет-конф. викладачів, студентів, аспірантів та молодих вчених, м. Маріуполь, 30 листоп. 2021 р. Маріуполь: МДУ, 2021. С. 87-91.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 №33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu.
3. Сазонова А. В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників в ігровій діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Одеса, 2007. 24 с.

References

1. Netreba, D. 2021. Rol hry u formuvanni sotsialno-finansovoi hramotnosti ditei starshoho doshkilnoho viku [The role of play in the formation of social and financial literacy of older preschool children]. *Evolutionary processes in the field of preschool education*: coll. materials of the II All-Ukrainian Internet conf. of teachers, students, graduate students and young scientists, Mariupol, November 30. 2021. Mariupol: MSU.
2. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity). Nova redaktsiia: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 12.01.2021 №33 [Basic component of preschool education (State standard of preschool education). New edition: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated January 12, 2021 No. 33]. Available at: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu.
3. Sazonova, A. V. 2007. *Formuvannia pervynnoho ekonomichnoho dosvidu starshykh doshkilnykiv v ihrovii diialnosti* [Formation of the primary economic experience of older preschoolers in game activities]. Abstract of the dissertation of the candidate ped. of science. Odessa.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>